

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ר' חנוך הענדל

תולדות חייו של הרה"ח ר' חנוך הענדל קוגעל (קורניצער)
בהוספת יומן ת"ב ה'תנש"א ומכתב ב"פרסום ראשון"

יוצא לאור על-ידי

ועד „חיילי בית דוד”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שישים ושמונה לבריאה
ה' תהא שנת סגולות חרותנו
ק"ו שנה להולדת הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

לזכות

הוד כבוד קדושת אדוננו אבינו מורנו ורבינו מלך המשיח שיחי לעולם ועד

ירום כבודו ותנשא מלכותו ויצליח בהצלחה אלונית נפלאה
וירוח נחת ועונג מכלל ישראל, ומשלווחיו בפרט
ויביאנו ברנה אל הר ציון אשר אהב
וישמיענו נפלאות מתורתו "תורה חדשה מאיתי תצא"
בהתגלות מלכותו לעין כל והיתה להוי' המלכה
בגאולה האמיתית והשלימה
תיכף ומי"ד ממ"ש, נאו!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

מנחם מענדל בן רבקה אודלי', זארי בת אסתר,
אורה מיטל בת בלה ושיינא ברכה בת צמרת
לרפואה שלימה ומיידית
ושיזכו לקבל את פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שיל"ו
מתוך בריאות איתנה ומתוך שמחה וטוב לבב.

פתח דבר

לקראת ש"ק פ' דברים הננו מוציאים לאור את תולדות חייו של המדריך, החסיד והעובד, ר' חנוך הענדל קוגעל (קורניצער), כפי שלוקטו מתוך שיחותיו ורשימותיו הק' של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, ע"י הרה"ח ר' שמואל הבר, ופורסמו ב"ליובאוויטש וחייליה".

הקריאה בתולדות חייו של חסיד ומדריך אמיתי שקשור היה בכל נימי נפשו לרבותינו נשיאנו, תהווה עבורנו ללא ספק, גרעין של רצון ותשוקה ל"פיסת לב יהודי", מתוך עבודה ויגיעה בלימוד החסידות ובדרכי החסידים, אליהם נצמד ר' חנוך הענדל בכל מאודו.

בקשר עם תשעה באב העומד בפתחנו, מפרסמים אנו יומן מיוחד מימי ת"ב ה'תנש"א, שכל כולם דבר אחד ויחיד שהזמן-גרמא: הגאולה האמיתית והשלימה.

היומן נלקט ונערך על-ידינו מתוך "בית חיינו" ו"אראנו נפלאות".

כהוספה, מפרסמים אנו מכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ב"פרסום ראשון", המזכיר אודות הפירוש החסידי במאמר רז"ל "משנכנס אב ממעטין בשמחה".

בציפיה ובביטחון גמור אשר יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, ואת תשעה באב זה נחוג כל בית ישראל יחד בביהמ"ק השלישי, בהיגלות ניגלות עלינו הוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, "מלך ביופיו", לעיני כל חי, ונזכה לשמוע תורה חדשה מפיו, ויכירו וידעו כל יושבי תבל במלכותו, ויכריזו כולם יחדיו, בביטול מוחלט ומתוך שמחה גדולה ועצומה:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ועד „חיילי בית דוד”

770 בית משיח, בית חיינו

ימות המשיח, יום ועש"ק פ' דברים, ז' מנחם-אב ה'תשס"ח
מאה ושש שנה להוד כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
וז"ן שנה לנשיאותו-מלכותו
ברוקלין, נ.י.

הוספות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א באו בהדגשה:

בי"ה, ה' מני"א תשט"ז

ברוקלין

מחות' הווי"ח איי"א נוי"נ בנש"ק

מוה' . . שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י מחות' הווי"ח כו' מוה' . . אשר מסר לי ג"כ הענין ע"ד האפידיוויט הדרוש לכל מבקר, היינו בעל וויזה תוריסטית, ויודיע לכאן השמות בדיוק כמו שהם נכתבים באנגלית, ובל"י יושלח לו אפידיוויט מתאים, בכ"ז מוצא הנני לחובה להביע בהזדמנות זו השקפתי על כללות נסיעתו. אף שישנה שיטה, אַז מיט אַ עצה שלאגט'ן זיך ניט אן, בכל זה בהתחשב עם ההוצאות בממון ובמרץ הקשורות בנסיעה כזו בא הנני בשורותי דלקמן.

כשביקר כאן ש"ב הווי"ח כו' . . שי ומסר לי הסברא של נסיעת כ' לכאן ע"י שליחות מאחד ממוסדות חב"ד באה"ק ת"ו – אמרתי להנ"ל, אשר מובן שאשתדל למלאות הבקשה, אבל ביחד עם זה, כיון שמסייע הנני בתכנית זו, מחויבני לאמר ע"פ ידיעתי אנשי ארצוה"ב טרדוניהם בכאן וכו' שצריך עיון גדול, אם כדאיות הוצאות הנסיעה לכאן, בה בשעה שכל אלו שהזכיר לי ש"ב הנ"ל שכי רוצה להתקשר עמהם – מבקרים באה"ק ת"ו, ושם בקל הרב יותר להתדבר אתם מאשר כאן, ומכמה טעמים. כן כתבתי עדי"ז גם להרה"ח . . דיפו, אבל כיון שאיני יודע אם מסרו עדי"ז, וכיון דאתי לידי הענין עוד הפעם – חוזר הנני על דבר השקפתי בזה, ובפרט לאחר ששאלתי את . . אם יודע מקישורים מיוחדים שיש לכ' כאן בארצוה"ב, ואמר שלא נודע לו דבר עדי"ז. ובטח יתבונן כ' עוד הפעם וככל האפשר יסַכֵּם את הסיכויים שישנם להגשמת תקותו בתכלית נסיעתו לכאן.

בטח שמע גם כ' מהפירוש במאמר רז"ל הידוע, משנכנס אב ממעטין עניני התחלת חודש אב – וע"י מה ממעטין זה – בשמחה. ויהי רצון שבמהרה יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, ובתור הכנה והקדמה לזה – יהפכו לששון ולשמחה כל עניניו ופרטים של כל אחד ואחד.

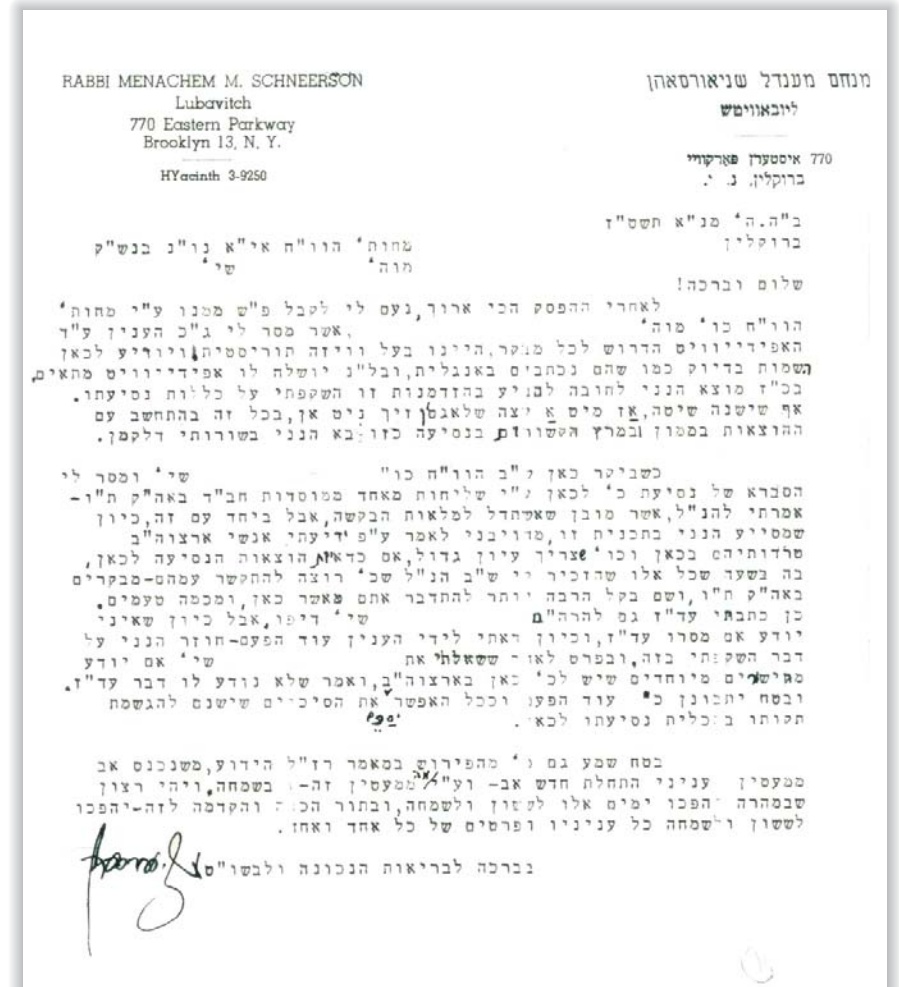
בברכה לבריאות הנכונה ולבשו"ט.

חי"ק.

"וע"י מה ממעטין זה - בשמחה"

מכתב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לא' מעסקני אנ"ש שרצה להגיע לארצה"ב עבור מטרת עזר וסיוע לאחד ממוסדות חב"ד בארה"ק • במכתב זה התייחסות מיוחדת לפירוש מאמר רז"ל "משנכנס אב ממעטין בשמחה" • מיוחד לתשעה באב

- פרסום ראשון -

"שהשי"ת ירחם עלי ויעניק לי פיסת לב יהודי"

תולדות המזרין החסיד והעובד הרב ר' חנוך הענדל קוגעל (קורניצער), משפיע ראשון בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש • נערך ע"י הרה"ח ר' שמואל הבר • מלוקט משיחות ורשימות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע

"החסיד הלזה הוא אחד האישים אשר ראוי הוא לפרק מיוחד בתולדות דברי ימי משפחתנו הרוממה, הן מצד אשיותו הפרטית והן מצד התייחסותו וקרבתו לבית משפחתנו, אשר כארבעים שנה היה כמו בן בית, ונטל חלק בראש כל ענין פרטי המתייחס לנו".
(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, לקו"ד ד' עמ' תר"פ)

הרח"ה חונך וגודל בין אנשי כפר ומושב אשר אף שמיעוטם למדנים ורובם אנשים פשוטים בידיעת התורה בכ"י מלאים היו בעסיס חסידותי, רובם חונכו אצל הורים ומורים חסידיים והי' להם, לכן, את הרגש החסידי. נוסף לזה הנה מקום מגורו הי קרוב לעיירה חסידית פליעשעניץ והשפעת החסידים דשם היתה ניכרת על חינוכו והדרכתו.

עשר שנים הכין א"ע להיות ראוי לנסוע לכ"ק אדמו"ר הצ"צ, בעשר שנים אלו למד את השערי תשובה לרבנו יונה, חרדים, ראשית חכמה, פוקח עורים, ועשרות פעמים למד את אגה"ת לאדמוה"ק ופרקים מסוימים בספר דרך חיים, וכ"י כדי לגרד את המדות רעות ולהפטר מההרגלים הגופניים, ורק אח"כ בהסכם זקני החסידים נסע פעם ראשונה לליובאוויטש.

הרח"ה הגיע לליובאוויטש בקיץ שנת תרי"ג, באותו זמן לא הי הצ"צ בביתו אלא בפעטערבורג לרגל אסיפת הרבנים שנקראה מטעם המלוכה בנדון תיקונים בחינוך בני ובנות ישראל (כמסופר בארוכה בספר תולדות אדמו"ר הצ"צ).

שם הכיר לראשונה את כ"ק הרה"ק הר' חיים אברהם בנו של כ"ק אדמוה"ק, והתרשם מאד מתפלתו, וכך מספר הרח"ה:

"בפעם הראשונה שראיתי אופן תפלתו של כ"ק הרה"ח הרח"א כשהוא יושב, פניו לוחטים, עיניו עצומות ומתפלל מילה במילה, ומזמן לזמן מנגן בניגון פולח כליות ולב, עמדתו מרעיד ונשתוממתי על המראה".

הרח"ה הי' בין אלו שהעידו על תמונתו של כ"ק אדמוה"ק שתואר פניו של הרח"א הי' מאד דומה לו, רק שבחוטמו של הרח"א לא הי' שרטת.

שובו של כ"ק אדמו"ר הצי"צ בחודש אלול לליובאוויטש גרמה לשמחה רבה אצל החסידים, שדאגו הרבה לשלום רבם, אשר נאסר כמ"פ על עמידתו בתוקף נגד המשכילים ושרי המלוכה באסיפה הני"ל, וכפי שהרח"ה מעיד ע"ע הרי במשך כל הימים נוראים דשנה ההיא לא הוזיל דמעה מרוב שמחה (וזאת על אף שבמשך השנה הנה גם באמצע שבוע רגיל, בתפלת "מה טובו" הי' מוזיל הרבה דמעות).

קרוב לשנה הכין הרח"ה א"ע להיות ראוי להיכנס ליחידות ורק לאחר חגה"ש תר"ד נכנס פעם ראשונה לכ"ק אדמו"ר הצי"צ.

הרח"ה הי' אומה: ידוע הי' לכל החסידים אשר ביחידות הראשונה היתה העברת הערלה, יהי' מה שיהי', הרי מערלת הלב נפטרו מיד.

הצי"צ אמר לרח"ה ביחידות:

"זהר מרומם את הנפש, מדרש מעורר הלב, ותהילים בבכיות רוחץ את הכלי".

הרח"ה הכיר הרבה מחסידי אדמוה"ק, שימש את גדולי החסידים דאז והרבה קיבל מהם. עבודתו היתה בעיקר עם הלב, הכל הי' עושה עם כל הלב, בכל זמני השנה הי' כל עבודתו עם הלב לפי"ע הזמן. פסח הי' עם הלב בכל עניני פסח, הבדיקת חמץ עם הלב, אפיית המצה שמורה עם הלב וכן אמירת ההגדה. כמו"כ בחגה"ש הי' אומר תקון עם הלב, קינות וסליחות פשיטא שהי' עם הלב.

לבו הי' בוער כאש באהבת ישראל והי' בעל מדות טובות שאין כדוגמתו.

התואר לב טוב ובעל מדות טובות אינם הולמות אותו כי הי' הרבה יותר מזה.

ליבו הטוב ומדותיו הטובות היו מתוך עבודה וגייעה בקב"ע, לא מצד ההבנה וההשגה. בכל כלל יש יוצא מן הכלל, כמו"כ הי' הרח"ה יוצא מן הכלל ד"לפי שכלו יהולל איש", כי מדותיו היו שלא בערך ממעלת הבנתו והשגתו.

הרח"ה לא הי' בעל השגה רחבה, ואף לאחר ארבעים שנה בליובאוויטש, הבנתו בחסידות עדיין לא היתה גדולה כ"כ, אלא שכל מה שהשיג במוחו – הקטן – לא היו גי' שרי פרעה המעכבין במיצר הגרון, אלא נמשך בגלוי בלב.

לשיחה וכו' והניגון דשמח"ת. רק כעבור זמן ארוך ניגש הקהל לאכול סעודה לאחר הצום. בביהמ"ד הוכנה (כנ"ל) סעודה ע"י יועד סעודת שלמה".

|| השיחה והחלוקה לצדקה ביום שני, י"א מנחם-אב

כשעלה על הבימה העיף מבט לעבר המיקרופון שהי' בצד ימין של הבימה. הסטנדר למטה הי' מוכן לחלוקת הצדקה.

לאחר התפילה אחז לפתע כ"ק אדמו"ר שליט"א בעמוד התפילה בשני ידיו והחל להזיזו למקום אמירת השיחה...

מיד נגשו שלושה אנשים והעבירו את הסטנדר למקום הרגיל לאמירת שיחה (אל הול הקהל) ולאחר הכרזת הגבאי פתח הרבי בשיחת קודש, בה, בין היתר, דיבר על ה"רב שגלה מגלין ישיבתו עמו", הרי עאכו"כ כשהמצב הוא להיפך, שרבי אמיתי ומלמד תורה אמיתי אינו משאיר את תלמידיו בגלות, ואין להאריך בדבר המצעה, מכיוון שאחכה לו בכל יום שיבוא, וכהפירוש האמיתי שבכל יום ממש מחכים שיבוא ברגע שלאח"ז.

9:32 – ירד לחלוקה לצדקה. הריל"ג הכין דולרים בודדים על הסטנדר. כ"ק אדמו"ר שליט"א הניח דולר על דולר, ודולר שלישי על שניהם, והתחיל לחלק שלושה דולרים לכוא"א (גם הי' נראה שאומר להריל"ג "דריי" [שלוש]).

בעקבות השיחה וכו' וכו' התחילו לנגן "שישו ושמחו בשמחת הגאולה הנה הנה משיח בא", ומתוך תקווה וביטחון שמשיח והגאולה באים תומ"י ממש. – מובן שהשמחה היתה עצומה ושרו מתוך התלהבות גדולה ביותר – בחוזק ובעוז גדל והולך "מחיל אל חיל וגוי", במשך זמן החלוקה.

כשעבר א' שמתוך השמחה ללא הגבלה לא יכול הי' להפסיק לרקוד ולשיר, ועבר מול כ"ק אדמו"ר שליט"א מתוך ריקוד – עודדו כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו בשמחה. בהמשך לכך עודד שוב לעבר ילד שהי' בידי אביו.

לפתע הפסיק החלוקה (– דבר שאינו רגיל כלל באמצע חלוקה למטה –), והניף יד ימינו בסיבוב גדול מאוד במהירות עצומה לעידוד השירה – והשמחה הרקיעה שחקים, ועודד שוב.

אח"כ המשיכו לשיר בשמחה רבה ועצומה כנ"ל. בסיום החלוקה (שנמשכה כ-20 דקות – עד 9:50) שם ג' דולר בסידורו ואח"כ עוד ג' דולר, (שאל: "אלעז" [= כולם קיבלו?]), ויצא לחדרו כשמעודד בידו. גם למעלה עודד בחוזק.

מיד אח"כ יצא הקהל בשירה וריקודים סוערים למשך זמן. אח"כ הושמעה ברמקול כמ"פ חזרה משיחת הקודש.

הרבי לקח את ספר התהלים ופתחו בחלק השייך ליו"ד בחודש וכשסיים שיעור התהלים סגר התהלים והניחו. אחי"כ החל לומר "יודבר".

ב-3:45 לערך עלה למפטיר, בקטעים שהקהל אומר בקול אמר כרגיל יחד עם הקהל, וסיים באמצע אמירת הבעל-קורא. את ההפטרה שמעו היטב. (ויצוין שזוהי הפעם היחידה בשנה שהרבי קורא את ההפטרה עם תפילין).

במשך שבוע שעבר אמרו (ע"פ השמועה) שלא תהי' חלוקה ביום ראשון זה, אולם לפועל היתה חלוקה קצרה לאחר מנחה שארכה 25 דקות.

שיחה פתאומית

(על תפילת מעריב הכריזו שתהי' ב-8:50). בשעה 8:37 יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א בפתאומיות מחדרו הקי' ויצא מגי"ע התחתון וניגש לבדו למעלית.

א' שנכח שם רץ מיד ופתח את דלת המעלית וכ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס ובינתיים הצטרפו גם המזכירים, ונכנסו אחרי הרבי למעלית.

למטה, בפרוזדור הכניסה ליזאלי אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א להרלי"ג בזה הלשון בערך: "איך וועל זאָגן אַ פּאָר ווערטער דערפּאַר בין איך אַראָפּ פּריער". [= אני אומר כמה מילים, לכן ירדתי מוקדם יותר].

בינתיים קמה מהומה דקדושה, כל התי' מהזאל למעלה הגיעו במהירות מטה וכל הקהל הלך אחרי כ"ק אדמו"ר שליט"א לעבר בימת התפילה (כאשר לרוב קהל שלא שמע שהרבי מתכוון לומר שיחה עדיין לא הי' ברור מה קורה בדיוק, וכל זה הוסיף לדריכות – מה הולך להיות).

כ"ק אדמו"ר שליט"א הגיע למדריגות, ובמקביל סידרו את הסטנדר שעמד מוכן לתפילה, והעבירוהו למקום אמירת השיחה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א המתין מעט, עלה וניגש לסטנדר ופתח בשיחה. השיחה ארכה כ-17 דקות. ומיד בסיומה (ב-8:56) – כפי שהזכיר בשיחה שיש עניינים ששייכים עוד לפני מעריב – ירד לחלק שטרות לצדקה.

ניגון דשמח"ת במוצאי הצום!

לאחר שהמבדיל גמר ברכה אחרונה, התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א במפתיע, לנגן את הניגון דשמחת תורה (המיוחס לאביו ר' לוי יצחק זצ"ל), וכל הקהל הצטרף בהתלהבות עצומה. כשקרב למדריגות עודד בידו בתנועה של שמחה גדולה מאוד וכו', וכן עודד בדרכו. (לא קידשו את הלבנה, כיון שהייתה מכוסה בעננים).

מובן מאיליו, שגם לאחר צאת כ"ק אדמו"ר שליט"א לא פסקה השירה, ואדרבה הלכה וגברה. הקהל יצא בריקודים סוערים מתוך שמחה רבה גלוי' ופנימית, בהמשך

משלשת העניינים: דרכי החסידים, דרכי החסידות וחסידות, מביא אדמו"ר הריי"צ זצ"ל את הרח"ה כדוגמא ל"דרכי החסידים", שהי' מוסר א"ע על חינוך והדרכה של אברכים, וסדר העבודה שלו פעל הרבה על הזולת.

אהבת ישראל שבו היתה בלתי מוגבלת, ומרגלא הי' בפומי "אהבת ה', אהבת התורה ואהבת ישראל הם חוט המשולש המקשר אלקות, יהודים והעולם".

דוגמא אופיינית לאהבת ישראל שבו:

בהתקבל הידיעה בליובאוויטש שהחסיד ר' אלחנן מאראזאוו קיבל שחרור מהצבא, הלך הרח"ה בחצר אדמו"ר בזמר "חאָניע איז אַרויס", נכנס לחדר כ"ק אדמו"ר הרני"ע, סיפר שהרא"מ נשתחרר והתחיל לרקוד בחדר (גם כ"ק אדמו"ר הריי"צ ני"ע הי' באותו מעמד). אדמו"ר הרני"ע עמד מכסאו, הניח יד קדשו על שכמו של ר' הענדל, סבב עמדו ג"פ ואמר לו "דערפאַר וועל איך אייך זאָגן חסידות".

אין לתאר את אהבת ישראל שלו, הוא הי' מוסר נפש בפועל ממש עבור כ"א.

בעת שהחסיד הרשי"פ זאלמאנוו הי' חולה והי' נצרך לחלב טרי, הי' הרח"ה קם לפנות בוקר והולך בעצמו מהלך רב להשיג קצת חלב בספלו הקטן, ובחזרו לביתו הי' בעצמו מבשל את החלב, ובזה הי' כל חיותו (הוא כשלעצמו הסתפק בכ"י בלחם ומים בלבד).

בעת שהיתה השריפה בליובאוויטש עמד הרח"ה

בחוץ ובדמעות שלישי אמר "אידישע געלט ברענט", וכ"כ כאב לו, עד שנפל למשכב במחלה קשה אשר ממנה לא קם.

בעת שלקחו ממנו את בנו, קיבל היסורים בשמחה באמרו "מסתמא כך צריך להיות", אך בראותו כסף יהודי נשרף בכה בדמעות שלישי. כזו היתה אהבת ישראל שלו.

עבודת התפלה שלו היתה במתיקות נפלאה ובבכיות רבות, ממה טובו עד אך צדיקים היתה תפלתו בסגנון אחד. לא הי' מתפלל בקול רם אך תפלתו היתה נשמעת לאנשי השוק העוברים ליד חלון ביהכני"ס.

פעם עבר הרז"א – אח אדמו"ר הרני"ע – בחצר ושמע קול תפלתו של הרח"ה, נכנס הרז"א לחדר שני של ביהכני"ס והתיישב להקשיב. הרח"ה התפלל אז עם המנין. בינתיים נכנס הקצב חיים מאיה, רחץ ידיו בכיור והתיישב. אחריו בא עוד אחד

**"בפעם הראשונה
שראיתי אופן תפלתו
של כ"ק הרה"ח
הרח"א כשהוא יושב,
פניו לוחטים, עיניו
עצומות ומתפלל
מילה במילה, ומזמן
לזמן מנגן בנגון
פולח כליות ולב,
עמדתי מרעיד
ונשתוממתי על
המראה"**

והתיישב ג"כ, וכלם יחד ישבו והקשיבו למתיקות תפלתו, עד שאחד אומר לחברו: אי! זה נקרא תפלה! אחר שיצאו כלם מביהכניס, אמר הקצב חיים מאיר: אי! איזו תפלה שזו! הייתי נותן עבורה "זייטל" "חתך בשר שמן" (כשפת הקצבים).

כאשר סיפר הרז"א לאחיו הרנ"ע את כל המחזה שראה ושמע, אמר לו הרנ"ע שזה ענין של מזכה הרבים. כי אנשים פשוטים אלו כאשר הם מתפללים או אומרים תהלים וזוכרים בתפלתו של ר' הענדל ויחד עם זה נאנחים ואומרים "אי! איזו תפלה זו! הנה אנחה זו יקרה היא למעלה יותר מעבודתם של בעלי השגה אחרים.

עבודתו בעבודת ה' היתה להפליא.

פעם לאחר התוועדות י"ט כסלו ה' זה בשנת תרנ"ג בה דיבר כ"ק הרנ"ע בארוכה שכי"א צריך לשאול אי"ע "פאָרוואַס" מדוע מגיע לו מה שמבקש, הנה פעל זה כ"כ על הרחי"ה, שכאשר התיישב אח"כ לכתוב פ"נ ע"מ לקרוא על ה"אאה"ל, התחיל לטעון ולתבוע מעצמו בדמעות שלישי "הענדל – פאָרוואַס!" וכך טען כמ"פ עד שנשאר מבלי לכתוב הפ"נ והוצרך לבקש באהל בע"פ, וזה פעל עליו שבירה.

משנת תרנ"ג עד סוף ימיו ה' הרחי"ה טוען ותובע מעצמו "פאָרוואַס".

אופן עבודתו בעבודת ה' יש גם לראות מסיפור דלהלן אשר ספר כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע:

ה' זה ב"ט כסלו תרנ"ח – הקביעות אז היתה בשבת – וכפי הסדר שהי' נהוג בכל שבתות החורף הנה אחרי התפלה בשעה שתיים וחצי בערך ה' אבי מקדש על היין, חוזר למנין ומתפלל מנחה, ולאחר מכן עורך סעודת שבת, כך ה' הסדר גם באותה שבת י"ט כסלו . . . הסעודות באותה שבת היו מלאות עושר רוחני . . . דיברו בארוכה אדות אדמו"ה"א ואודות מהותם של חסידי אדמו"ה"א.

בשיחה ארוכה דיבר אבי אודות תוכן "קונטרס התפעלות" ומנה אופנים שונים איך שהעמקת הדעת בהתבוננות של השכלה והשגה אלקית בתפלה מביאה התעוררות במדות.

שעות רבות אחר זמן הבדלה סיימו את סעודת שבת, כל הנוכחים היו במצב רוח מרומם משיחות ההשכלה והעבודה ומספורים ששמענו, פרט לאחד, החסיד ר' חנוך הענדל, שרוחו נשברה בקרבו, ובדמעות בעינים אמר: את הסיפורים שמעתי אבל את השיחות לא הבנתי, ופרץ בבכי עמוק.

בשעה אחת עשרה נכנסתי למניין ומצאתי את ר' חנוך הענדל עדיין מתפלל ערבית – הוא התחיל להתפלל עם המניין שלנו – ועומד לפני שמו"ע ורק אחרי השעה שתיים עשרה סיים את תפלתו ומלא התרגשות ובכי אמר לי:

"הנחמה האחת שלי היא שלא עשני כגויי הארצות ואשר גם אני נמנה בין אלה המשתוקקים לזכות להיות כורעים ומשתחוים לפני מלך מה"מ הקב"ה, גם בלי

כל משך התפלה עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א, כשהגיע החזן לשמו"ע של לחש הסתכל כרגיל לשמאלו לאחור אך לא פסע ג' פסיעות.

לאחר שהתחילו שמו"ע של לחש דפדף לשמו"ע. בחזרת השי"ץ הוריד הסדור על השולחן והתיישב לידו (כפי שישב אתמול). בסיום מודים הסתובב לשמאל לעבר החזן (כרגל לברכת כהנים הגם שלא אומרים ברכת כהנים), והביט לעברו עד לאחרי שהתחילו "שים שלום".

בקרית"ת פתח הסידור וספר הקינות על הסטנדר ועיין בהם. לפני שקראו לעלי, שלישי – מפטיר – הכניס ההפטרה בתוך הסדור, ולאחר שקראו לעלות לתורה ירד כרגיל עם הסדור.

בשעה 10:45 התחילו לומר קינות, כ"ק אדמו"ר שליט"א השאיר הסידור על הסטנדר והתיישב (כנ"ל כשפניו לזוית מזרחית דרומית). פתח הקינות והוציא משקפיו ולבשן כל משך אמירת הקינות.

לאחר שאמר כמה מהקינות אמר קטע והפך דף לומר קטע פזמון וחזר ואמר קטע וכו', וכך חזר על עצמו כמה פעמים. אח"כ הפך דף שני וחזר שני דפים לאחור מסי פעמים (בספר הקינות שבו משתמש הרבי שליט"א נראה שזהו בקינה "איכה תפארת – חבצלת השרון" ששם נדפס שכוזרים על הקטע "למה תריבו" וכו' ועל הקטע "סחי ומאוס" וכו' לסירוגין. (בספרי קינות מהוצאות אחרות שמשתמשים בהם לא כתוב שצריך לחזור על הני"ל) בהגיעו לקטע כיו"ב דפדף כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחור ושוב מסי פעמים (ולפי הדף נראה שזה ב"אז בהלוד" שבהוצאה הני"ל מודפסים שני קטעים: אם כאדם-ברית מה אעשה מלפני, שחוזרים עליהם לסירוגין, בדפוסים הנפוצים האחרים לא נדפסו כלל קטעים אלה).

ב-12:30 סיים הרה"ח מרדכי ש"י שוסטרמן את סיום הקטע האחרון שלפני "אלי ציון". כעבור חצי דקה לערך הסתובב כ"ק אדמו"ר שליט"א מעט לצד ימין, הרים ראשו והביט (כנראה) על השעון שהראה על 12:30. – זמן חצות ה' בערך ב-1:00). כעבור כמה דקות נעמד וניגש לסטנדר. התחילו לומר "אלי ציון", ודפדף לסוף הקינות ועיין שם, וכך חזר על עצמו כמה פעמים.

אח"כ פתח הסידור ב"ובא לציון", ואח"כ ב"עלינו לשבח". בסיום התפילה הכריזו על תפילת מנחה "כשיהיו מוכנים", וכ"ק אדמו"ר שליט"א יצא לחדרו. השעה 12:45.

אח"כ הודיעו שמנחה יהי ב-3:15, ואח"כ תהי' חלוקת דולרים הקבועה של יום ראשון. יש לציין, שבהמשך הבוקר התאספו הרבה אנשים לחלוקה הקבועה על אף התענית.

מנחה: כ"ק אדמו"ר שליט"א ירד ב-3:20 לבוש בטלית ותפילין, נגע בפרוכת (שנתלתה בחזרה אחרי חצות היום), ועלה לבימת התפילה. (כ"ק אדמו"ר שליט"א ישב כבר על הכסא הרגיל). בעת אמירת ק"ש, ששי"י וכו' עמד כ"ק אדמו"ר שליט"א.

לפנות ערב התקיימה ב-770 מטעם 'ועד סעודת שלמה' סעודה שלישית-מפסקת ביד רחבה. השתתפו בה קהל רב מאנ"ש והתמימים שיחיו וניגנו ניגוני שמחה הקשורים לגאולה, אחרי הסעודה המשיך הקהל בריקודים באופן ספונטני. כך ניצל הקהל את הרגעים האחרונים של השבת בצפי' לגאולה עוד בשבת חזון ותוך תקוה שהשמחה תדחה את התענית לגמרי ונוכה לגאולה השלימה מיד ממש.

|| מוצש"ק, אור לי' מנחם-אב, תענית נדחה

בשעה 9:30, כרבע שעה לאחר צאת השבת נכנס כ"ק אדמו"ר שליט"א כשהוא לבוש נעלי בד, בתוך הסדור היו מקופלים דפי איכה וקנינות לליל ת"ב. הסטנדר הקבוע של הרבי הי' ללא מפה, ובצד ימין של הסטנדר עמד שולחן בינוני כשאורכו לאורך ביהכ"נ ורחבו לרוחב קיר ארון הקודש, ולצידו מנורה, בנוסף לכסא הקבוע שעמד בצד הונחה קופסה מרופדת, ללא משענת. (לאחר "ברכו" הורידו את הפרוכת של ארון הקודש).

לאחר שמו"ע והקדיש, עלה המזכיר הריב"ק שי' עם שתי נרות וכ"ק אדמו"ר שליט"א בירך "בורא מאורי האש", אח"כ הוציא את הקנינות מהסידור והניחם על השולחן, סגר את הסידור והתיישב. הבעל קורא הרה"ח ר' **מרדכי שי' שוסטערמאן** התחיל בקול רם לקרוא "איכה" וכשסיים איכה וקנינות כ"ק אדמו"ר שליט"א עדיין לא סיים והמשיך לומר, כעבור כמה דקות נעמד וסיים לומר.

לאחרי אמירת עלינו לשבח עיין כ"ק אדמו"ר שליט"א שוב בקנינות (המקופלים לשניים) והכניסם לסידורו.

שליחות לצדקה במוצש"ק

לאחר התפילה לקח כ"ק אדמו"ר שליט"א את סידורו וכשהגיע למדריגות הסתובב לעבר המזכיר הריל"ג שי' והודיע על חלוקת דולרים לצדקה.

מיד שלחו להביא חבילת שטרות של דולר, והרבי התחיל בחלוקה דולר אי' לכאוי"א. החלוקה ארכה כ-25 דקות.

בסיום החלוקה שם 2 דולר בסידור; שאל את המזכיר הריל"ג האם כולם קבלו, ויצא (10:50) לחדרו.

|| יום ראשון, י' מנחם-אב, תענית נדחה

בשעה 10:00 יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א מחדרו הק' ובידו הסידור (ובתוכו דף ההפטרה), וספר קנינות (הוצאת מוסד הרב קוק תשמ"ט).

קורטוב של דעת. צריכים להשתנות, יש ללכת ל"אהל" ולשפוך את הלב בפני הרביים לזכות להתעוררות רחמים רבים שהשי"ת ירחם עלי להעניק לי פיסת לב יהודי. לבקש מהשי"ת שיעניק לי קצת מוחין אין בי ההעזה והחוצפה לכך, שכן מדוע יתן לי השי"ת מוחין? האם בגלל היראת שמים שלי, המעשים הטובים שלי? אבל קצת לב יהודי מגיע לכ"א מישראל".

כשסיפרתי את האמור לאבי, אמר:

"לב כזה ישנו כתוצאה מפרקי תהלים שנאמרו בלהב שלהבת וברצינות מסורה".

כ"ק הרנ"ע הי' מייקר מאד את תמימותו של ר' הענדל, פעם אמר הרח"ה שתמונת אדמוה"ק נמצא בתניא, ונהנה הרנ"ע מפתגמו התמימי והלבבי של הרח"ה.

ר' הענדל לא הי' ישן בסוכה כי שמע שאדמוה"א נתן חלק לאברכים שישנו בסוכה, וביאר הטעם עפ"י דא"ח דסוכה ענינה מקיף וכו'.

הרח"ה הי' אחד ממחנכיו של אדמו"ר הרי"צ ני"ע בנערותו, הי' מקרבו ומחבבו, וכמים הפנים כו' נקבע בלב אדמו"ר חביבות והוקרה מיוחדת למחנכו הרח"ה, ומחשיבו בין שלשת החסידים שהיו חביבים עליו ביותר בילדותו.

כפי שמספר אדמו"ר, הנה בהיותו ילד ב"חדר", הי' מנצל את הזמנים הפנויים להיכנס לחדרו של הרח"ה לשמוע ממנו סיפורים והנהגות חסידים ובינתיים הי'

משמשו, מטאטא את החדר, מוציא את המים המלכלכים ומביא מים חיים וכיו"ב. מכל סיפור או מנהג הי' הרח"ה מוציא "בכר" ומדה טובה שיש ללמוד מזה.

סיפורים חסידיים אשר סיפרו זקני החסידים כמו רח"ה ועוד, הי' הרנ"ע קוראם בשם "מרגליות החסידות".

פעם ישב ר' הענדל בחדר החיצון של אדמו"ר הרנ"ע והתעמק במחשבתו. יצא הרנ"ע, התישב לידו ושאלהו מה חושב, ענה ר' הענדל שזוכר מה ששמע מהחסיד ר' הירשל פלעשניצר – שהי' הולך כתף בכתף עם החסיד ר' זלמן זעזמער לאדמוה"ק – ששמע מר' זלמן שזקני החסידים היו מפרשים המאמר "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית" פרק מלשון פורק, היינו שללימוד התורה כדבעי צריך לפרוק הטרדות, ואזי כשלומדים נהי' אור – שחרית – כמו"כ הלמוד אז באופן ד"ערב" מלי' זיס.

עוד מספר כ"ק אדמו"ר הרי"צ ני"ע שבשנת תרמ"ח שהי' אביו מקרבו, הנה הודות

"הנחמה האחת שלי היא שלא עשני כגויי הארצות ואשר גם אני נמנה בין אלה המשתוקקים לזכות להיות כורעים ומשתחוים לפני מלך מה"מ הקב"ה, גם בלי קורטוב של דעת"

להשפעתו של הרח"ה התחיל אז להבין מה זו הדרכה חסידית.

בזמנים שהי' כ"ק הרנ"ע זקוק לנסוע לחו"ל למקום נופש מחמת בריאות הגוף, הי' מוסר את חינוכו של הבן בידי החסידים ר' ניסן ורח"ה.

עשרות שנים לאחר מכן אמר אדמו"ר הרי"צ נ"ע:

"שבח והודי' מיוחדת אני נותן להשי"ת בכל עת על הקרוב והחינוך שהעניקו לי החסידים ר' חנוך הענדל, ר' אבא מצאשניק . . שכ"א מהם עורר בי והעשיר את החושים וכחות הנפש החסידותיים הטבעיים שלי".

שני חסידים אלו היו מהיושבים הקבועים בליובאוויטש והיו נקראים בשם "שפרה ופועה" ע"ש שמיפים את הולד וכו'.

כמו"כ היו שניהם מהקרואים התמידיים לסעודת ש"ק בבית הרבנית הצדקנית מרת רבקה ע"ה. הרבה התוועדויות מוקני החסידים השאירו רושם עז על אדמו"ר הרי"צ נ"ע בנערותו, ומהם שהי' הרח"ה בין המתוועדים, וכפי שמספר אדמו"ר בא' משיחותיו הק':

"בשנת תרמ"ט כשנסעו הוריי למעיינות הרפואה לחו"ל, נשארתי בליובאוויטש תחת השגחת הסבתא הרבנית רבקה, אז בא לליובאוויטש החסיד ר' יקותיאל מעיר דאקשיץ והתאכסן אצל החסיד ר' חנוך הענדל, באתי פעם לביתם בערב לשמוע שיחת חסידים ולראות הנהגותיהם, ושמעתי מה שדיברו ביניהם בתוך סעודת הערב, הסעודה היתה עניי' ודלה וגם הבית הי' קטן וצר, ובמקום מטה הי' שק של תבן מוצע על הרצפה, אבל הדיבורים היו כ"כ עשירים, דיברו מעניני' חסידות, ענינים נפשיים, תבעו אחד מהשני בעניני' עבודת ה', והדיבורים היו מתוך אהבה וחבת רעים אהובים, וצורת הדיבור הי' כ"כ בפשיטות ובתום לבב, אף שהייתי עדיין נער קטן – בן תשע שנים – פעל עלי דיבורם, ובעיקר צורת דיבורם באמת ובפשטות – רושם עז".

שיחתם זו החלה כאשר אחר סעודת הערב התכונן החסיד ר' יקותיאל לקרי"ש והתחיל לאמר, רבוש"ע הרני מוחל וכו', ופתאום מכה ר' הענדל על השלחן ואומר:

"אתה אכן מוחל אך עליך לדעת אם גם השני מוחל, וגם האם מחילתך היא בלב שלם. עלינו לזכור שאומרים זאת לפני השינה ורוצים שהקב"ה יחזיר הפיקדון".

כה המשיכו כו"כ שעות לשוחח בעניני' הנהגה ביר"ש ועבודת ה'.

נוהג הי' הרח"ה שהי' מוכן אצלו תמיד א' "סאטקע" משקה וכאשר היו מתוועדים היו מוזגים כוסית משקה ומוסיפים מים, טועמים קצת ויושבים כך במשך כל הלילה בהתוועדות, לבסוף היו מוזגים את הנשאר בכוסית, חזרה לבקבוק.

עוד דוגמא מאפיינת מהתוועדות זקני החסידים חברי הרח"ה:

הי' זה באחד מלילות חנוכה תר"נ, נתאספו: החסיד הרשב"ץ, החסיד הרח"ה,

בשיחה השני' דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א על כך שלא יצטרכו להתענות בעשירי, כביוהכ"פ בזמן שלמה המלך, עת בו נחנך ביהמ"ק. כן דיבר שכשמשיח יבוא תיכף ומיד יעשו סעודת הודאה ויהי' הענין ד"יודו לה' חסדו" במכש"כ מיוצא מבית האסורים. כמו"כ דיבר ע"ד הענין ד'עד מתי', והתבטא שתיכף ומיד ממש יגיע הזמן שלא יצטרכו לזעוק עוד 'עד מתי' מכיוון שהקב"ה שמע ושומע תפילות כל בני ישראל בסיום השיחה היו מילים מיוחדות ע"ד המשיח, הנמצא בתוכנו, וזרע דוד ושלמה, ונכנס לביהכנ"ס זה ויהי' משיח ודאי. אחרי שיחה זו נגנו הניגון 'עד מתי' והרבי עודד כמ"פ בידו במשך הניגון.

בשיחה השלישית אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאף שלא צריכים לדבר על הגלות, יש לעורר שאם משיח חס ושלום יתעכב צריך לערוך סיומים ביום ובאופנים המותרים במוצאי ש"ק, יום ראשון ומוצאי יום ראשון. כן דיבר אודות שבת חזון שמראים לכל אחד את ביהמ"ק השלישי. בסיום השיחה אמר הרבי כי "הנה משיח בא" ואז תהי' שמחה רבה באופן דעד דלא ידע למעלה משמחת תורה ולמעלה משמחת פורים כי אז יהי' שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה בגאולה האמיתית והשלימה.

בשיחה הרביעית חזר כ"ק אדמו"ר שליט"א על ההוראות אודות הסיומים וביקש לפרסם זה בכל מקום, וכן לקשר הסיומים עם הוספה בצדקה. אח"כ המשיך הרבי לדבר אודות ט"ו באב והשמחה שצ"ל אז שהיא יותר גם מהג' רגלים והורה לערוך התוועדות חסידית ביום ט"ו בשמחה שלמעלה ממדידה והגבלה. ומה עבר הרבי לענין השידוכין והחתונות, ואיחל שיהי' 'מהרה ישמע'. (כמו"כ אמר שיקויים היעוד ד"הקיצו ורננו כל הנשמות" – "מאי דהוה הוה", וכל הנשמות יהיו – בעת הגאולה תיכף ומיד ממש). כמובן שאחרי שיחה זו ניגנו הניגון "מהרה ישמע בערי יהודה וגו'" והרבי עודד בידו הק' לכל הכיוונים.

גם בשיחה החמישית שארכה מספר דקות, הזכיר כ"ק אדמו"ר שליט"א על ענין הסיומים וחזר והורה לפרסם את הבקשה בכל מקום ובמוצאי שבת ובימים שלאח"ז. אח"כ הזכיר הרבי אודות חלוקת המשקה.

בין המכריזים: הרה"ח ר' מנחם גערליצקי על עריכת הסיומים שיתקיימו בשבוע. כ"ק אדמו"ר שליט"א חייד לעברו. הרה"ח ר' משה קוטלרסקי ע"ד כינוס השלוחים האירופאי השלישי אשר יתקיים ברוסיה בערים ליובאוויטש, מוסקבה, אלמא-אטא.

אחרי ההכרזה התחיל הרבי לנגן ניגון הקפות לאביו הרלו"צ ז"ל ועודד כמ"פ בחוזק בידו ואחר-כך סימן לחזן ר' משה טלישבסקי שי' לנגן 'יה"ר . . שיבנה'.

במנחה עלה כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלישי. ב"שים שלום" עודד בחזקה בשני ידיו הק'. כ"ק אדמו"ר שליט"א לא אמר פרקי אבות ברבים. (ולהעיר, שבשנת תשמ"א אמר הרבי שליט"א שמה שהוא עושה בחדרו אין זה נוגע, וכ"א יעשה כפי שנוהג). בסיום התפילה יצא (בשעה 4:15) כשהוא מעודד את השירה כרגיל.

"השמחה היתה עצומה ושרו מתוך התלהבות גדולה ביותר"

תיאור ימי תשעה באב ה'תנש"א, מלאי שמחה גדולה ועצומה מתוך אמונה וביטחון ש"הנה זה בא" • הפארבריינגען המשיח'דיק של ש"ק, הריקודים שפרצו ספונטאנית, השיחה הפתאומית, ו..עידוד הרבי שליט"א ליהודי שעבר בחלוקה מתוך ריקוד • כל אלו ועוד ביומן המיוחד שלפנינו, משולב מתוך "בית חיינו" ו"אראנו נפלאות"

|| ש"ק פ' דברים, שבת חזון, ט' מנחם-אב

בקבלת שבת, ניגנו הפעם את הפזמון 'לכה דודי' בניגון שמח במיוחד, והרבי עודד את השירה במשך כל הזמן בידיו הק' על הסטענד, והדבר הגיע לשיא בקטע האחרון – 'בואי בשלום' כשהרבי מניף ידו הק' אל-על והתנענע בכל גופו הק'.

יום ש"ק: כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס לתפילה בערך ב-10:35 כשיצא מחדרו לשחרית הניף ידו לעומדים שם לשלום. החזן התחיל לנגן "שיבנה בית המקדש", וכ"ק אדמו"ר שליט"א עודד בידו. בקטע "א-ל אדון" נגנו ניגון לכת כרגיל וכ"ק אדמו"ר שליט"א עודד ביד קמוצה על מדף הסטענד (בישיבה). בקדושה ניגן הש"ץ את "ממקומך מלכנו" בניגון "לכתחילה אריבער", כ"ק אדמו"ר שליט"א עודד בחזקה, ובפרט בקטע הניגון שבו התנועה הידועה שחוזרי עלי' כמ"פ, בה סימן לחזור עלי' פעם שני', כך הי' פעמיים; גם ב"שים שלום" ניגנו ועודד בידו.

ב-1:40 לערך ירד כ"ק אדמו"ר שליט"א להתוועדות, הקהל ניגן "שיבנה בית המקדש", לאחר ששתה מהיין התחילו לנגן "זאל שוין זיין די גאולה" הרבי ענה לחיים לעומדים על הבימה מסביבו ומאחוריו, ואח"כ לכל הקהל. ועודד מסי פעמים. לאחר מכן נתן חתיכת עוגה לילד שלום ש' שארף ואף עודדו בידו (פ"א ובתנועה מיוחדת). היתה זו התוועדות שכולה בענייני גאולה ומשיח, וזה בא לידי ביטוי גם בניגונים שהקהל ניגן.

בשיחה הראשונה דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות יום התשיעי ויום העשירי, כשמקשר זאת עם מאמר חז"ל הנאמר בקשר ליום הכיפורים – כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה בתשיעי ועשירי, שתשיעי הוא קביעות השבת ואוכלים ושותים ביום התשיעי.

היתה אריכות בענין הגאולה, באמרו – בין הדברים: הנה זה בא. אחרי שיחה זו ניגנו 'שישו ושמחו בשמחת הגאולה' והרבי עודד בידו הק' כמ"פ במשך הניגון.

החסידים ר' אהרן ור' יקותיאל מדאקשיץ והחסיד ר' זלמן, והפליגו בזכרונות ימי קדם עת היו אברכים ונוסעים אל הרבי הצ"צ, בתוך כך עמד לפתע החסיד ר' זלמן והחל לנגן את נגונו הידוע של הרבי הצ"צ בו הי' מתפלל מוסף של ר"ה, כל הנוכחים עמדו ממקומם והצרטפו לשירתו.

כשהגיעו לאותה תנועה ידועה בה הי' הרבי הצ"צ אומר המילים "אשרי איש שלא ישכחך, ובן אדם יתאמץ בך", התלהבו כלם בהתלהבות גדולה, פניהם להטו ודמעות נזלו על לחיים, ראו בחוש שאנשים אלה חיים כעת מחדש אותם רגעי אור וקדש, ובלי ספק שכ"א מהם חש באותו רגע איך שהוא עומד ליד הרבי בתפלתו.

הרושם שעשתה התוועדות זו על אדמו"ר הריי"צ נ"ע, מספר אדמו"ר:

בידעי ברור – ממה שכל כך הרבה שמעתי – כיצד נראה ה"זאל" של הרבי הצ"צ ואת מקום ישיבתו בשעת תפלתו, עשה עלי ניגונם ומראה פניהם רושם חזק. נמשכתי בהתלהבותם ונדמה הי' לי שאני רואה את הסבא, הרבי הצ"צ, עטוף בטליתו, לבוש בגדי לבן, חבוש בכפתו הלבנה ואומר: "אשרי איש שלא ישכחך" וכאילו אני שומע את קולו הק' המשתפך במלים "ובן אדם יתאמץ בך".

בשנת תר"נ הי' הרח"ה לומד בכ"י בין מנחה למעריב פרק תניא ברבים, אופן למודו הי' מלבב מאד, ובענייני עבודה הי' מאריך בבאורים והסברים של דברי מוסר שעשו רושם כביר על השומעים.

בין שומעי למודו היו אברכים ובחורים מאזרחי העיר שהיו פשוטים ביותר ואעפ"כ פעל עליהם הלמוד לטובה כ"כ עד שנתעלו ביראת שמים ובהנהגה.

פעם אחת בהתוועדות של חסידים הרבה הרח"ה לדבר אודות האברכים שהתחילו להתעסק בעבודה שבלב ואודות האברכים הפשוטים שהטיבו דרכם בהנהגה וביראת שמים. וירבה אז לדבר בשבח לימוד דא"ח ותועלתו לנטוע יר"ש והנהגה טובה גם באנשים פשוטים. ויספר שזקני החסידים היו אומרים שלמוד פרק תניא מזכך את האויר ומאיר במרחק של חמשים פרסא.

כל חסיד וחסיד – אמר הרח"ה – צריך להשתדל לפעול איזה פעולה טובה בענייני חסידות הן בלמוד והן בעבודה, ואפי' אם תהי' הפעולה קטנה ביותר, מכ"מ היא מביאה תועלת מרובה.

איש כפרי אנכי – המשיך הרח"ה – ומכיר אנכי בעבודת האדמה ובענייני זריעה

**"לבקש מהש"ת
שיעניק לי קצת
מוחין אין בי ההעזה
והחוצפה לכך, שכן
מדוע יתן לי הש"ת
מוחין? האם בגלל
היראת שמים שלי,
המעשים הטובים
שלי? אבל קצת
לב יהודי מגיע
לכ"א מישראל"**

וידוע אנכי שכל הקרקעות צריכות לחרישה ומטר, אבל יש ארץ זבורית שאף שגם בה יש כח הצומח להצמיח כמו בקרקע עידית, מכ"מ צריכים עצות שונות איך לגלות כח הצומח שבה, ואחת העצות היא שמזבלין אותה ואז נותנת את יכולה, הרי שגם עבודה פשוטה מביאה תועלת מרובה, וא"כ הנה גם העובד הפשוט יש לו חלק גדול בטיב הצמיחה.

ח"י אלול תרנ"ז כאשר נתיסדה ישיבת "תומכי תמימים" נתמנה הרח"ה להיות המשפיע על התלמידים בליובאוויטש, מלבד ח"י התלמידים שנשלחו לזעמבין להיות תחת השפעת הרה"ח הר"ר שמואל גרום. וכפי שמדגיש אדמו"ר, הנה הרח"ה הי המשפיע הראשי ואילו הרש"ג הי משנהו.

"הרח"ה הי מחנך ומדריך אמיתי, הוא הי לו חוש להדריך, מעולם לא הניח לתלמיד ומודרך שלו בהעלם עין ח"ו, לא הי מניח כל פרט, וכל דבר שצריך תקון לא נשא פני איש מלהוכיחו וליסרו, עד שהעמידו על דרך האמת".

"הוא לא הסתפק בעשי עם עצמו עם ה"למוד" כי אם עשה ופעל בעבודה של מסירה ונתינה ובהתמסרות חסידית ב"וללמד", והכל הי אצלו בלהבה של אהבת ישראל ובעריבות של חסידות חב"ד.

"הרח"ה הינו המחונך האמיתי שבחינוכו העמיד מחונכים מקבלים אמיתיים, בהם הי נרגש כל אימרה וכל סיפור, וכל אמירה או תנועה חסידית נקלטה בהם בחיות פנימית ועשתה פירות ופירי פירות".

עד כמה העריך אדמו"ר הרנ"ע את הרח"ה בתור מחנך, יש ללמוד מעובדא דלהלן שסיפר אדמו"ר הרי"צ: פעם בא הרב החסיד ר' שמואל גרום מזעמבין לכ"ק אדמו"ר. זעמבין בכלל היתה עיירה חסידית, הביהכנ"ס, הרב, הר"ר אברהמ'קע זעבינער, הבלן והקצב וכו' וממש מפנה לפנה היתה זו עיירה חסידית.

ידוע אופן לימוד החסידות של החסיד ר' הענדל, אך הרש"ג הי יכול להכניס חסידות בלב כולם, בכ"ז אמר אז כ"ק אדמו"ר לרש"ג: "זעמבין איז ניט ליובאוויטש", לא די איך שהוא מצב התלמידים בהוה צריך להביט על תלמיד איך הוא סב. הרש"ג חשב שהחסרון מצד התלמידים, ואמו: נו, אפשר להביאם לליובאוויטש, ע"ז ענה לו אדמו"ר: לא! המחנך . . .

משנת תרנ"ח הי אדמו"ר הרי"צ – המנהל פועל – והרח"ה מתוועדים עם התלמידים בכל ר"ח עפ"י ציווי אדמו"ר הרנ"ע.

שלוש שנים שרת הרח"ה במשרתו ב"תומכי תמימים" עד יום פטירתו י"ט טבת תר"ס. בעת פטירתו ביקש את האחד, שבמקרה הי אז בביתו, שיצא מהבית, כי אינו רוצה למסור נשמתו בזמן שהוא נמצא בבית.

ידוע אשר בעונשים שלמעלה – לאחר מאה ועשרים – יש שני עונשים מחולקים,

עונש ארוך ועונש קצר, בעונש הקצר היסורים גדולים ונוראים במאד עד שאפילו מלאכי החבלה לא יכולים להביט לגודל היסורים של הנענש. בכ"ז ביקש הרח"ה שיתנו לו עונש הקצר משום שרוצה להיות בהיכל כ"ק אדמו"ר ביום ההילולא כ"ד טבת".

בשמח"ת תרס"א דיבר אדמו"ר הרנ"ע בשבח הרח"ה והעיד עליו שרק הריח ריחו של גיהנום וכבר מקרקר עתה בגן עדן.

באותה שעה סיפר הרנ"ע בארוכה מה קרה עם הרח"ה מזמן פטירתו עד אותה שמח"ת, ובין הדברים אמר:

"משפט רשעים בגיהנום י"ב חדש ובדרך כלל עורך כתשעה או עשרה חדשים, שבדרך הרגיל זה הזמן הממושך ביותר, ושומרי תורה ומצוות אפילו בדרך הפשוטה מסתפקים משפטם בגיהנום בארבעה או חמשה חדשים.

יחוס אפילו בעולם הזה, עלמא דשיקרא, נחשב לענין, ובעולם האמת יחוס נחשב לענין גדול מאוד . . . הגמרא בעירובין י"ט מספרת בענין משפט הרשעים בגיהנום ואיך שאברהם אבינו מציל אפילו את פושעי ישראל, המלאים מצוות כרימון, ובפרט שומרי תורה ומצוות.

יחוסו של אברהם אבינו וכן של שאר האבות הינו יחוס כללי, ישנם כאלו שיש להם יחוס פרטי, אלו שיש להם אבות ואבי אבות צדיקים, גם חסידים מקושרים כאשר באים לעולם האמת, הרי בקשתם הראשונה: נא להודיע לרבי!

ישנם כאלו הנפטרים ממשפט הגיהנום במשך חדש בלבד ואח"כ מתחיל אצלם סדר העליות בבחי' וקדושים בכל יום יהללך סלה, עליית הנשמה בעילוי אחר עילוי.

אבל הענדל רק הריח ריחו של הגיהנום. דמעותיו בתפלתו, אמירתו הלבבית פרקי תהלים, אהבת ישראל האמיתית שלו ע"ד החסידות, מסירות נפשו ומדות טובות לקרב אברכים לדרכי החסידות, הם אלו שהצילוהו מיסורי גיהנום, ומעלים אותו מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי".

בא' ממכתבי אדמו"ר הרי"צ נ"ע כותב על המדריך החסיד העובד הרב חנוך הענדל: "זכרו לא ישכח מאתנו לעולם".

(“ליובאוויטש וזייליה”, עמ' 127 ואילך)

**“הרח”ה הינו
המחונך האמיתי
שבחינוכו העמיד
מחונכים מקבלים
אמיתיים, בהם הי
נרגש כל אמרה וכל
סיפור, וכל אמירה
או תנועה חסידית
נקלטה בהם בחיות
פנימית ועשתה
פירות ופירי פירות”**